

Cohort
21-23

Domeinschema's HAVO

Beste leerling,

Elk vak moet voldoen aan een aantal eindtermen. Eindtermen zijn beknopte omschrijvingen van de kennis, inzichten en vaardigheden waarover een leerling aan het eind van de havo-opleiding minimaal zou moeten beschikken.

De overheid heeft per vak vastgelegd welke eindtermen (dus welke kennis, inzichten en/of vaardigheden) verplicht behandeld en getoetst moeten worden en welke een school mag aanbieden. Ook geven zij aan welke er in het eindexamen terug kunnen komen en welke in ieder geval niet.

In onderstaande domeinschema's kan je al deze informatie per vak vinden.

Heb je hier vragen over, benader dan je vakdocent.

Succes!

Groet Mw Bosma
Examensecretaris havo

Aardrijkskunde

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden	A1	Geografische benadering	X	X	
		A2	Geografisch onderzoek		X	
B	Wereld Arm en Rijk	B1	Gebieden op grens van arm en rijk		X	
		B2	Samenhangen en verschillen in de wereld	X		X
		B3	Mondiale processen en lokale effecten		X	
C	Aarde Systeem Aarde	C1	Samenhangen en verschillen op regionaal niveau		X	
		C2	Samenhangen en verschillen op aarde	X		X
		C3	De aarde als natuurlijk systeem en lokale effecten		X	
D	Ontwikkelings- land Brazilië	D1	Gebiedskenmerken	X		X
		D2	Actuele vraagstukken		X	
E	Leefomgeving Wonen in Nederland	E1	Nationale en regionale vraagstukken	X		X
		E2	Regionale en lokale vraagstukken		X	

Bedrijfseconomie

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden			X	X	
B	Van persoon naar rechtspersoon	B1	persoonlijke financiële zelfredzaamheid	X	X	
		B2	De oprichting van een eenmanszaak	X	X	
		B3	van eenmanszaak naar rechtspersoon	X	X	
		B4	perspectief op de organisatie	X	X	
C	Interne organisatie en personeelsbeleid	C1	interne organisatie		X	
		C2	personeelsbeleid	X		X
D	investeren en financieren	D1	Investeren		X	
		D2	Financieren	X		X
E	marketing	E1	Doel en organisatie van marketingactiviteiten		X	
		E2	Marketingbeleid	X		X
F	financieel beleid	F1	Vastleggen van financiële en niet-financiële informatie	X		X
		F2	Kosten- en winstvraagstukken	X		X
G	verslaggeving			X		X

Bewegen, Sport en Maatschappij (BSM)

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden				x	
B	Bewegen verbeteren	B1	Spelen		x	
		B2	Turnen		x	
		B3	Bewegen op muziek		x	
		B4	Atletiek		x	
		B5	Zelfverdediging		x	
		B6	Keuzeactiviteiten		x	
C	Bewegen regelen	C1	Regelen in de rol van beweger		x	
		C2	Regelen in de rol van begeleider		x	
		C3	Regelen in de rol van organisator		x	
		C4	Reflecteren op het regelen van bewegen		x	
D	Gezond bewegen	D1	Bewegen en welzijn		x	
		D2	Fitheid testen en verbeteren		x	
		D3	Blessurepreventie en -behandeling		x	
E	Bewegen beleven	E1	Toekomst oriëntatie		x	
		E2	Samenleving en bewegingscultuur		x	
		E3	De organisatie van sport en bewegen		x	
		E4	Maatschappij en bewegen		x	
		E5	De organisatie van sport en bewegen		x	

Biologie

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden			X	X	
B	Zelfregulatie	B1	Eiwitsynthese		X	
		B2	Stofwisseling van de cel	X		X
		B3	Stofwisseling van het organisme	X		X
		B4	Zelfregulatie van het organisme	X		X
		B5	Afweer van het organisme	X		X
		B6	Beweging van het organisme		X	
		B7	Waarneming door het organisme	X		X
		B8	Regulatie van ecosystemen	X		X
C	Zelforganisatie	C1	Zelforganisatie van cellen	X		X
		C2	Zelforganisatie van het organisme		X	
		C3	Zelforganisatie van ecosystemen		X	
D	Interactie	D1	Moleculaire interactie		X	
		D2	Gedrag en interactie		X	
		D3	Seksualiteit		X	
		D4	Interactie in de ecosystemen	X		X
E	Reproductie	E1	DNA-replicatie		X	
		E2	Levenscyclus van de cel		X	
		E3	Voortplanting van het organisme		X	
		E4	Erfelijke eigenschap	X		X
F	Evolutie	F1	Selectie	X		X
		F2	Soortvorming	X		X
		F3	Biodiversiteit		X	

Culturele Kunstzinnige Vorming (CKV)

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	verkennen	-	Eigen ervaring met kunst gedocumenteerd vastleggen		X	
		-	Vorming interesse, kennis en opvattingen		X	
B	verbreden	-	Ervaringen met nieuwe kunstzinnige activiteiten beschouwen en waarderen		X	
		-	Inhoud, vorm en betekenis vanuit 1 of meerdere dimensies beschouwen		X	
C	verdiepen	-	Een artistiek of creatief proces onderzoeken		X	
		-	Met meerdere middelen een artistiek of creatief proces onderzoeken		X	
		-	Gebruik van de in domein B opgedane kunsttheoretische en cultuurhistorische kennis		X	
		-	Documentatie van verkregen inzichten		X	
D	verbinden	-	Verbanden leggen tussen domein A,B en C		X	
		-	Betekenis geven aan kunstzinnig en culturele ontwikkelen		X	
		-	Reflecteren in een geëigende vorm		X	

Duitse taal- en literatuur

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Leesvaardigheid			X		X
B	Kijk- en luistervaardigheid				X	
C	Gespreksvaardigheid	C1	Gesprekken voeren		X	
		C2	Spreken		X	
D	Schrijfvaardigheid	D1	Taalvaardigheden		X	
		D2	Strategische vaardigheden		X	
E	Literatuur	E1	Literaire ontwikkeling		X	
F	Oriëntatie op studie en beroep				X	

Economie

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden			X	X	
B	Schaarste				X	
C	Ruil				X	
D	Markt	D1	Vraag en Aanbod	X		X
		D2	Toetreding	X		X
		D3	Marktstructuur	X		X
		D4	Welvaart en economische politiek	X		X
E	Ruilen over tijd	E1	Gezinnen ruilen over tijd	X		X
		E2	De overheid ruilt over tijd	X		X
F	Samenwerken en onderhandelen	F1	Samenwerken	X		X
		F2	Onderhandelen	X		X
G	Risico en informatie	G1	Risico en verzekeren	X		X
		G2	Effecten van asymmetrische informatie	X		X
		G3	Risico en beleggen	X		X
		G4	Risico in bedrijf	X		X
H	Welvaart en groei	H1	Welvaart	X		X
		H2	Groei	X		X
I	Goede tijden, slechte tijden	I1	Conjuncturele verschijnselen	X		X
		I2	Registratie van de conjunctuur	X		X
		I3	Conjunctuurbeleid	X		X

Engelse taal- en literatuur

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Leesvaardigheid			X		X
B	Kijk- en luistervaardigheid				X	
C	Gespreksvaardigheid	C1	Gesprekken voeren		X	
		C2	Spreken		X	
D	Schrijfvaardigheid	D1	Taalvaardigheden		X	
		D2	Strategische vaardigheden		X	
E	Literatuur	E1	Literaire ontwikkeling		X	
F	Oriëntatie op studie en beroep				X	

Franse taal- en literatuur

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Leesvaardigheid			X		X
B	Kijk- en luistervaardigheid				X	
C	Gespreksvaardigheid	C1	Gesprekken voeren		X	
		C2	Spreken		X	
D	Schrijfvaardigheid	D1	Taalvaardigheden		X	
		D2	Strategische vaardigheden		X	
E	Literatuur	E1	Literaire ontwikkeling		X	
F	Oriëntatie op studie en beroep				X	

Geschiedenis

Domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Historisch besef	X	X	
B	Oriëntatiekennis	X		X
	NB: Tijdvakken 1 t/m 4		X	
C	2 Historische Thema's		X	
D	Geschiedenis van de rechtsstaat en van de parlementaire democratie.		X	
E	Oriëntatie op studie en beroep		X	

Informatica

Domein	Sub-domein	in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden		X	
B	Grondslagen		X	
C	Informatie		X	
D	Programmeren		X	
E	Architectuur		X	
F	Interactie		X	
G	Algoritmie, berekenbaarheid en logica		*	
H	Databases		*	
I	Cognitive computing		*	
J	Programmeerparadigma's		*	
K	Computerarchitectuur		*	
L	Netwerken		*	
M	Physical computing		*	
N	Security		*	
O	Usability		*	
P	User experience		*	
Q	Maatschappelijke en individuele invloed van informatica		*	
R	Computational science		*	

*Er zijn twaalf keuzedomeinen waar leerlingen of de school een keuze uit moeten maken. Een havo-leerling moet twee van deze keuzethema's doen, een vwo-leerling vier. Zowel een havo- als een vwo-leerling moet ten minste één keuzethema doen uit domein G t/m N en ten minste één keuzethema uit domein O t/m R.

Kunst Algemeen - Beeldende Vorming

Havo Kunst Algemeen

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden	A	Termen, begrippen, informatie, bronnenmateriaal hanteren en kunnen beargumenteren met betrekking tot de kunstdisciplines	X		X
B	Invalshoeken voor reflectie	B1	Kunst en religie, levensbeschouwing	X		X
			Kunst en esthetica	X		X
			Kunstenaar en opdrachtgever; politieke en economische macht	X		X
			Kunst en vermaak	X		X
			Kunst, wetenschap en techniek	X		X
			Kunst intercultureel	X		X
C	Onderwerpen	C	De cultuur van de kerk in de elfde tot en met veertiende eeuw			X
			De hofcultuur in de zestiende en zeventiende eeuw	22		X
			De burgerlijke cultuur van Nederland in de zeventiende eeuw	21		X
			De cultuur van Romantiek en realisme in de negentiende eeuw			X
			De cultuur van het moderne in de eerste helft van de twintigste eeuw	X		X
			De massacultuur vanaf 1950	X		X

Kunst Algemeen - Muziek

Havo Kunst Muziek 2020

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaktheorie	A1	Waarnemen en weten		X	
		A2	Analyseren en interpreteren		X	
		A3	Muziek en cultuur		X	
B	Praktijk	B1	Zingen en spelen		X	
		B2	Improviseren en componeren		X	
	Oriëntatie op studie en beroep	C1	Bezoek opleidingen en cultuurinstellingen			X

Havo Kunst Algemeen 2020

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden	A	Termen, begrippen, informatie, bronnenmateriaal hanteren en kunnen beargumenteren met betrekking tot de kunstdisciplines	X		X
B	Invalshoeken voor reflectie	B1	Kunst en religie, levensbeschouwing	X		X
			Kunst en esthetica	X		X
			Kunstenaar en opdrachtgever; politieke en economische macht	X		X
			Kunst en vermaak	X		X
			Kunst, wetenschap en techniek	X		X
			Kunst intercultureel	X		X
C	Onderwerpen	C	De cultuur van de kerk in de elfde tot en met veertiende eeuw			X
			De hofcultuur in de zestiende en zeventiende eeuw	22		X
			De burgerlijke cultuur van Nederland in de zeventiende eeuw	21		X
			De cultuur van Romantiek en realisme in de negentiende eeuw			X
			De cultuur van het moderne in de eerste helft van de twintigste eeuw	X		X
			De massacultuur vanaf 1950	X		X

Lichamelijke Opvoeding (LO)

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden		De kandidaat kan bewegingssituaties kiezen, arrangeren en begeleiden, voor zichzelf maar vooral voor anderen.		x	
B	Bewegen verbeteren		De kandidaat kan deelnemen aan een variëteit aan bewegingsactiviteiten, waarbij het gaat om: - verbreding (leren van nieuwe activiteiten) en verdieping (qua niveau, taken en contexten) van bewegingsactiviteiten die in de onderbouw zijn aangeboden; - in elk geval uit het activiteitengebied spelen een slag- en loopspel, twee doelspelen en een terugslagspel, bij voorkeur door de kandidaat te kiezen; - minimaal twee door de kandidaat te kiezen bewegingsactiviteiten uit een door de school gedaan aanbod voor de activiteitengebieden turnen, atletiek, bewegen op muziek en zelfverdediging; - minimaal drie door de kandidaat te kiezen en voor de kandidaat nieuwe bewegingsactiviteiten die bij voorkeur niet tot één van de hierboven genoemde activiteitengebieden behoren.		x	
C	Bewegen en regelen		De kandidaat kan (samen met anderen) ondersteunende en leidinggevende rollen in bewegingssituaties vervullen, waarbij het gaat om: - bewegingssituaties inrichten, op gang brengen en op gang houden; - minimaal twee door de leerling te kiezen rollen van instructeur, coach/begeleider, scheidsrechter/jurylid en organisator.		x	
D	Gezond bewegen		De kandidaat kan op basis van eigen ervaring met en inzicht in de betekenis van sport en bewegen voor de (beleving van) gezondheid in brede zin verantwoord omgaan met belasting en risico's in bewegingssituaties, en een trainingsprogramma opstellen dat past bij de eigen mogelijkheden		x	
E	Bewegen beleven		De kandidaat kan op verantwoorde en perspectiefrijke wijze en met plezier in bewegende en regelende rollen deelnemen aan de bewegingscultuur, en kan aangeven in hoeverre hij daaraan - ook in de toekomst- kan en wil deelne		x	

Loopbaan Oriëntatie (LOB)

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
	2		C 1.1 kwaliteiten reflectie		X	
	2		C 1.2 motievenreflectie		X	
	3		C 1.3 werkexploratie		X	
	4		C 1.4 loopbaansturing		X	
	4		C 1.5 netwerken		X	
PO1	4		C 2 loopbaandossier		X	

Maatschappijleer

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden	A1	Informatievaardigheden	nvt	X	
		A2	Benaderingswijzen		X	
B	Rechtsstaat	B1	Vrijheidsrechten en plichten; het beginsel rechtsstaat		X	
		B2	De praktijk van de rechtsstaat		X	
		B3	Internationale vergelijking en internationale organisaties		X	
C	Parlementaire democratie	C1	Politieke rechten; de structuur van de democratie		X	
		C2	De praktijk van de parlementaire democratie		X	
		C3	Internationale vergelijking en internationale organisaties		X	
D	Verzorgingsstaat	D1	Geschiedenis van de verzorgingsstaat		X	
		D2	Sociale rechten en plichten; kenmerken van een verzorgingsstaat		X	
		D3	De praktijk van de verzorgingsstaat		X	
		D4	Internationale vergelijking en internationale organisaties		X	
E	Pluriforme samenleving	E1	Geschiedenis van de pluriforme samenleving		X	
		E2	Grondrechten die horen bij de pluriforme samenleving		X	
		E3	De praktijk van de pluriforme samenleving		X	
		E4	Internationale vergelijking en internationale organisaties		X	

Maatschappijwetenschappen (MAW)

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden	A1	Informatievaardigheden	X	X	
		A2	Concept-contextbenadering	X	X	
		A3	Onderzoeksvaardigheden	X	X	
B	Vorming	B1	Socialisatie	X		X
		B2	Politieke socialisatie	X		X
		B3	Socialisatie binnen een specifieke context	X		X
		B4	Overheidsbeleid en standpunten van politieke partijen	X		X
C	Verhouding	C1	Sociale ongelijkheid	X		X
		C2	Macht en gezag	X		X
		C3	Maatschappelijke en politieke conflicten en samenwerking	X		X
		C4	Sociale ongelijkheid binnen een specifieke context	X		X
		C5	Maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op sociale ongelijkheid binnen een specifieke context	X		X
		C6	Overheidsbeleid en standpunten van de politieke partijen	X		X
D	Binding	D1	Sociale cohesie: mate van binding	X		X
		D2	Politieke instituties en representatie/representativiteit	X		X
		D3	Bedreigingen voor de bindingen in de samenleving binnen een specifieke context	X		X
		D4	Overheidsbeleid en standpunten van politieke partijen	X		X
E	Verandering	E1	Veranderingsprocessen rationalisering, individualisering en institutionalisering	X		X
		E2	Veranderingsprocessen staatsvorming, democratisering en globalisering	X		X
		E3	Effecten van veranderingen binnen een specifieke context		X	
		E4	Standpunten van politieke stromingen over vraagstukken die samenhangen met modernisering		X	
F		F1	Informatie verwerven over een actualiteit		X	
		F2	Selectie van hoofd- en kernconcepten toepassen op een actualiteit		X	

Natuurkunde

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	V aardigheden			X	X	
B	Beeld- en geluidstechniek	B1	Informatieoverdracht	X		X
		B2	Medische beeldvorming	X		X
		B3*	Optica		BK*	
C	Beweging en energie	C1	Kracht en beweging	X		X
		C2	Energie-omzettingen	X		X
D	Materialen	D1	Eigenschappen van stoffen en materialen	X		X
		D2	Functionele materialen		X	
E	Aarde en heelal	E1	Zonnestelsel en heelal	X		X
		E2*	Aarde en klimaat		BK*	
F*	Menselijk lichaam				BK*	
G	Metten en regelen	G1	Gebruik van elektriciteit	X		X
		G2*	Technische automatisering		BK*	
H	Natuurkunde en technologie			X		X
I	Onderzoek en ontwerp	I1	Experiment		X	
		I2	Modelstudie		X	
		I3	Ontwerp		X	

*BK = Beperkte Keuze: twee van de vier moeten worden gekozen

Nederlandse Taal- en Letterkunde

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Leesvaardigheid	A1	Analyseren en interpreteren	X		X
		A2	Beoordelen	X		X
		A3	Samenvatten	X		X
B	Mondelinge taalvaardigheid				X	
C	Schrijfvaardigheid				X	
D	Argumentatieve vaardigheden			X		X
E	Literatuur	E1	Literaire ontwikkeling		X	
		E2	Literaire begrippen		X	
		E3	Literatuurgeschiedenis		X	
F	Oriëntatie op studie en beroep			n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Scheikunde

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden			X	X	
B	Kennis van stoffen en materialen	B1	Deeltjesmodellen	X		X
		B2	Eigenschappen en modellen	X		X
		B3	Bindingen en eigenschappen	X		X
		B4	Bindingen, structuren en eigenschappen	X		X
		B5	Macroscopische eigenschappen	X		X
C	Kennis van chemische processen en kringlopen	C1	Chemische processen	X		X
		C2	Chemisch rekenen	X		X
		C3	Energieberekeningen	X		X
		C4	Chemisch evenwicht		X	
		C5	Technologische aspecten		X	
		C6	Reactiekinetiek	X		X
		C7	Behoudswetten en kringlopen	X		X
		C8	Classificatie van reacties	X		X
D	Ontwerpen en experimenten in de chemie	D1	Chemische vakmethodes	X		X
		D2	Veiligheid		X	
		D3	Chemische procesontwerpen	X		X
		D4	Molecular modelling		X	
E	Innovatieve ontwikkelingen in de chemie	E1	Kenmerken van innovatieve processen	X		X
		E2	Duurzaamheid		X	
		E3	Innovatieve processen		X	
F	Processen in de chemische industrie	F1	Industriële processen	X		X
		F2	Procestechnologie en duurzaamheid		X	
		F3	Energieomzettingen	X		X
		F4	Risico en veiligheid		X	
		F5	Kwaliteit en gezondheid		X	
G	Maatschappij en chemische technologie	G1	Chemie van het leven	X		X
		G2	Milieueisen	X		X

		G3	Duurzame chemische technologie		X	
		G4	Groene chemie		X	
		G5	Ketenanalyse		X	

Wiskunde A

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden	A1	Algemene vaardigheden	X	X	
		A2	Profiel specifieke vaardigheden	X	X	
		A3	Wiskundige vaardigheden	X	X	
B	Algebra en tellen	B1	Rekenen	X		X
		B2	Algebra	X		X
		B3	Telproblemen		X	
C	Verbanden	C1	Tabellen	X		X
		C2	Grafieken, vergelijkingen en ongelijkheden	X		X
		C3	Formules met één of meer variabelen	X		X
		C4	Lineaire verbanden	X		X
		C5	Exponentiële verbanden	X		X
D	Verandering				X	
E	Statistiek	E1	Presentaties van data interpreteren en beoordelen	X		X
		E2	Data verwerken	X		X
		E3	Data en verdelingen	X		X
		E4	Statistische uitspraken doen	X		X
		E5	Statistiek en ICT		X	

Wiskunde B

Domein		Sub-domein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden	A1	Algemene vaardigheden	X	X	
		A2	Profiel specifieke vaardigheden	X	X	
		A3	Wiskundige vaardigheden	X	X	
B	Functies, grafieken en vergelijkingen	B1	Standaardfuncties	X		X
		B2	Vergelijkingen en ongelijkheden	X		X
		B3	Evenredigheidsverbanden	X		X
		B4	Periodieke functies	X		X
C	Meetkundige berekeningen	C1	Afstanden en hoeken in concrete situaties	X		X
		C2	Algebraïsche methoden	X		X
D	Toegepaste analyse	D1	Veranderingen	X	X	
		D2	Afgeleide functies	X	X	
		D3	Bepaling afgeleide functies	X	X	
		D4	Toepassing afgeleide functies	X	X	

